

Nuwe boeke

Weerkunde vir suidelike Afrika

The Weather and Climate of Southern Africa. Second edition, 2000. P. D. Tyson and R. A. Preston-Whyte. Oxford University Press Southern Africa, Cape Town, 396 pp.

Met die enorme tempo waarmee nuwe kennis in die natuurwetenskappe gegeneer word, is dit aan die een kant verstommend – en aan die ander kant nogal hartseer – om waar te neem hoe gou 'n goeie navorsers nalatenskap na sy aftrede verdwyn. Dit word eenvoudig verswelg deur die vloedgolf nuwe inligting en begrippe. Tot selfs in die nabye verlede het die bydraes van sekere wetenskappers nog lank na hul dood bekend en bewonder gebly. Vir vele akademici is die versoeking dus groot om hul wetenskaplike nalatenskap teen die vergetelheid te beskerm; en op watter beter manier dan as om 'n handboek te skrywe? Hierdeur word volgende geslagte studente nog bedag gemaak op die werk van die skrywer. Handboeke het beslis 'n baie langer rakleef tyd as navorsingsartikels in vakjoernale. Die nadeel van sulke boeke is egter dat die skrywer se keuse van onderwerpe, hoofsaaklik uit eie werk, gou laat deurskemer wat sy onderliggende motivering was. So 'n eensydigheid dien nie juis die student se belange nie.

Daar is natuurlik ook minder selfgesentreerde motiverings om 'n handboek saam te stel. Daar kan naamlik 'n duidelike behoefte aan so iets bestaan. Die bestaande handboeke mag sterk verouderd wees. Daar mag 'n behoefte in sekere vakgebiede wees vir 'n handboek wat 'n meer plaaslike perspektief op 'n saak werp. Veral in vakgebiede soos die geografie, geologie, weerkunde en die oseanografie sou dit sekerlik waar wees. In die saamstel van so 'n handboek, duidelik gemik op plaaslike behoeftes, lê daar egter ook gevare. Aan die een kant is daar die gevaar dat dit maar net nog 'n standaard-tekstboek word met 'n paar Suider-Afrikaanse – sê nou maar – voorbeelde om 'n plaaslike geurtjie daaraan te verleen. Aan die ander kant kan dit so swaar gebuk gaan onder plaaslike verskynsels dat die student nie deeglike onderrig kry in die basiese beginsels van die vak nie. In watter van hierdie slaggate het professore Tyson en Preston-Whyte in die nuutste druk van hul boek *The Weather and Climate of Southern Africa* getrap?

Hierdie boek is 'n sterk aangepaste weergawe van 'n vorige handboek *The Atmosphere and Weather of Southern Africa* wat 12 jaar gelede verskyn het. Die verandering in titel is insiggewend, want hierdie is nie net 'n bygewerkte, tweede uitgawe van die vorige nie, maar in baie opsigte 'n nuwe boek. Die toenemende belangrikheid van klimaatstudies in die algemene weerkunde en, meer bepaald, vir Suider-Afrika, word weerspieël deur die veel groter aandag wat aan klimatologie gegee word. Dit is ook verblydend om te sien in hoe 'n mate die rol van die oseanografie belangrik word, iets waarvan plaaslike geografe in die verlede nie veel wou weet nie, om van weerkundiges nie eers te praat nie. Die groter aandag aan die beweging van lugbesoedeling oor Suider-Afrika weerspieël tot op groot hoogte die navorsingsbydraes uit Tyson en sy navorsingsgroep se eie werk. Om die waarheid te sê, dit is merkwaardig hoeveel van die materiaal in die boek uit die navorsingswerk van die *Climatology Research Group* aan die Universiteit van die Witwatersrand kom. Is die boek dan tog te veel gekleur deur die skrywers se eie belangstellings en het hulle wel in hierdie slagat van eie

belangstelling getrap?

Ek glo nie. Die feit dat die werk uit die Universiteit van die Witwatersrand so prominent in die boek figureer, is bloot 'n heel reële weergawe van die reuse aandeel van hierdie groep in 'n vakgebied wat in Suid-Afrika oor die laaste dekades baie agteruitgegaan het. Een van die min ligpuntjies in hierdie treurige toestand was die verskyning van hierdie boek se voorganger en die feit dat dit weens standhoudende verkope nou opgevolg kan word met hierdie nuwe weergawe. Alle tersiêre opleidingsinstansies in Suider-Afrika wat weerkunde of klimatologie aanbied, het die boek voorgeskrywe. Hieruit is dit duidelik dat dit aan 'n skreiende behoefte voldoen het. Die vraag is egter of die boek goed aan hierdie behoefte voldoen. Gee die nuwe weergawe sowel die beste basiese opleiding in die weerkunde en klimatologie, as voldoende dekking oor plaaslike weerkundige omstandighede? Is die balans reg?

Om hieroor 'n oordeel te vel, moet die doel van hierdie boek in gedagte gehou word. Dit is 'n boek gemik op die kundige publiek, maar wat ook as voorgraadse tekstboek gebruik kan word. Dit beoog nie om 'n gesaghebbende wetenskaplike boek oor die Suider-Afrikaanse weerkunde te wees nie. Dit begin dus by algemene sake soos die struktuur van die atmosfeer, fisiese prosesse in die atmosfeer en mesoskalige stelsels, en beweeg dan na sinoptiese stelsels, osean-atmosfeer-wisselwerking en na besondere toestande in Suider-Afrika. Hierdie volgorde is min of meer gebruiklik in internasionale weerkundehandboeke, maar het hier 'n duidelike nadruk op plaaslike behoeftes en omstandighede. Laasgenoemde is duidelik nie net aangelas as 'n nagedagte nie, maar is deeglik geïntegreer en verweef met die basiese weerkundige temas. Die afbakening van die gebied wat vir voorgraadse studente gedek word, is dus, na my oordeel, afdoende. Die behandeling daarvan is deeglik en omvangryk. Die Suider-Afrikaanse aspekte wat ingesluit is, is nie allesomvattend nie, maar is beslis 'n goeie voorgraadse inleiding. En die styl?

Persoonlik vind ek die teks – veral in sekere hoofstukke – baie sterk gebind aan die illustrasies. Dit spring vir my te ongestructureerd van een figuur na 'n ander en wek soms die indruk dat die illustrasies die toon aangee. Die teks is vir my gevoel ook te swaar met feite gelaai. Dit maak die lees daarvan bietjie moeisam. My studente stem egter nie saam nie. Hulle vind deurgaans dat dit 'n baie bruikbare en toeganklike tekstboek is. Is ander handboeke se prosa dan nog swaarder? Die boek is ryklik geïllustreer; 'n hele aantal figure is konseptueel oorspronklik en leersaam. Baie figure is egter tot posseël-grote verklein wat beslis afbreuk doen aan die gehalte van hul inhoud. Die boek is keurig deur Oxford University Press uitgegee. Dit is egter nie heeltemal sonder setfoute nie. Die voorblad is kleurrik, met foto's van indrukwekkende wolkstapels. Ek vind die foto's se samestelling egter verwarrend. Een foto sou meer impak gehad het as die huidige konglomerasie.

Het die skrywers dus daarin geslaag om 'n deeglike Suider-Afrikaanse handboek saam te stel sonder om die plaaslike

invalshoek heeltemal die oorhand te laat kry? Opsommenderwyse: ja. Hierdie is 'n omvangryke en waardevolle teksboek wat 'n groot bydrae gaan lewer tot die opleiding van 'n nuwe geslag weerkundiges en klimatoloë in suidelike Afrika. Die nuwe weergawe is goed aangepas aan veranderde omstandighede hier te lande en internasionaal. Die skrywers word gelukkigwens met

hierdie besondere bydrae tot die uitbouing van die vakgebied. Mag daar nog baie nuwe weergawes uit hul pen verskyn!

Johann R.E. Lutjeharms
Departement Oseanografie, Universiteit Kaapstad

Tydskrif vir Geesteswetenskappe

Inhoud: jaargang 40, nommer 3, September 2000

INIGO BOCKEN

De waarheid van de politiek

HENNIE STRYDOM

Die debat oor die verslagtaal van die howe

N. BOSMAN

Die meerwoordige leksikale item in Afrikaans

Deel 3: Verskillende soorte MLI's - 'n randgroep en 'n paar spesiale soorte

G.V. FERREIRA en M.H.P. SMITH

Die normatiewe ontwikkeling en opvoeding van die vroeë adolessente seun

STEPHANUS J. v. Z. MULLER

Postmortem of biopsie? Oor middelpuntvliedende kragte, skyn-modulasies, reënboë en Suid-Afrikaanse musikologie

E. v. ZYL

'n Kwalitatiewe ondersoek na die effek van dagsorg op die ontwikkeling van die kind

FRANCOIS P. RETIEF en LOUISE CILLIERS

Die epidemie van Justinianus, 542 n.C.: voorspel tot die Middeleeue

DEREK VAN DER MERWE

Die oop gesprek - Die impak van toenemende eentaligheid in die regstelsel op Afrikaans as juridiese vaktaal

Boekbeskouings

Die Tydskrif is by die Akademieskantoor beskikbaar teen R32,50 per eksemplaar (BTW en posgeld ingesluit)